

Studia i materiały do dziejów domu gdańskiego, cz. 2, red. Edmund Kizik, Gdańsk–Warszawa 2011, ss. 351, ryc., tab., streszcz. niem.

Drugi tom odnotowywanego już na łamach „Kwartalnika” wydawnictwa¹ przynosi kolejną porcję opracowań i materiałów źródłowych o znaczeniu podstawowym dla poznania standardów życia i zamieszkiwania w przedindustrialnym Gdańsku. Tym razem badacze skupieni wokół gdańskiej pracowni Instytutu Historii PAN skoncentrowali uwagę na kilku kwestiach.

Wydawnictwo otwiera opracowanie Zofii Maciakowskiej *Przepisy budowlane w wilkierzach gdańskich i ich wpływ na kształtowanie zabudowy w mieście od średniowiecza do końca XVIII*

¹ Omówienie części 1 zob.: A. Klonder, „Kw.HKM”, R. LVIII, 2010, nr 2, s. 320–322.

wieku. Autorka kompetentnie komentuje wspomniane przepisy, zaś w obszernym aneksie zestawia odpowiednie fragmenty wilkierzy z lat: 1435–1438, 1455, 1574, 1597, 1761. Dzięki tej publikacji badacze gdańskiego (i nie tylko gdańskiego) budownictwa uzyskują nowe, pożyteczne narzędzie. Kolejne artykuły: Sławomira Kościelaka i Marcina Grulkowskiego dotyczą nieruchomości pozostających w nowożytnym, protestanckim mieście faktyczną własnością kościoła katolickiego. Pierwszy (s. 54–108) zestawiał parcele i budynki posiadane przez parafię gdańską oraz klasztor z samego miasta i okolic. Drugi (s. 109–145) dokonał przeglądu źródeł i możliwości badań nad gdańskimi nieruchomościami żeńskiego klasztoru (cysterki, później benedyktynki) w Żarnowcu. Obszerny aneks prezentuje wybrane źródła (np. wykazy dochodów z czynszów, inwentarze informujące o stanie poszczególnych budynków, rachunki bieżących remontów).

Trzy artykuły: Ewy Barylewskiej-Szymańskiej, Zofii Maciakowskiej oraz Wojciecha Szymańskiego (s. 219–319) dotyczą inwentaryzacji historycznej zabudowy mieszkaniowej Głównego Miasta przeprowadzonej w latach 1935–1938 przez Georga Müntera, gdańskiego architekta i badacza historii miast. Jego robocze zapiski i rysunki, rejestrujące stan i strukturę zabudowy oraz wystrój wewnątrz poszczególnych kamienic, nabrały wartości bezcennej wobec niemal kompletnego zniszczenia substancji zabytkowej miasta — wiosną 1945 roku.

Spośród pozostałych tekstów tomu zwraca uwagę *Historia domu gdańskiego browarnika przy ul. Rycerskiej 10*, autorstwa Jacka Gzowskiego, Anny Kriegseisen i Zofii Maciakowskiej (s. 321–341). Powstanie wzorcowego opracowania dziejów posesji i jej mieszkańców było możliwe m.in. dzięki ocaleniu domu z wojennej pożogi. Podstawę źródłową artykułu stanowią: kompleksowa analiza samego zabytku (architektoniczna, konserwatorska) i archiwalia (w tym dokumentacja kartograficzna oraz ikonograficzna). Dzięki nim zdołano przedstawić historię właścicieli domu oraz odtworzyć układ wewnątrz a także wystrój elewacji i części pomieszczeń w końcu wieku XVIII i w późniejszych fazach chronologicznych.

Treści wydawnictwa dopełniają: Edmunda Kizika studium nad funkcjami przedproży i innych przybudówek w przestrzeni ulic gdańskich w drugiej połowie XVIII w. (s. 147–170); artykuł tegoż *Gdańskie karczmy i zajazdy na przełomie XIX i XX w.* (s. 207–217); socjotopograficzne studium Ewy Łączyńskiej *Mieszkańcy ulicy Szerokiej w świetle spisu z 1770 roku* (s. 183–206) oraz — opracowany głównie na podstawie anonsów prasowych — Piotra Paluchowskiego *Przyczynki do wynajmu pomieszczeń dla kupców w okresie jarmarku dominikańskiego 1766–1770* (s. 171–182); wreszcie krótka informacja Wiesława Długokęckiego o przygotowaniach do wydania „Atlasu historycznego Gdańska” (s. 343–346). Wszystkie artykuły opatrzone krótkimi streszczeniami w języku niemieckim. Korzystanie z publikacji ułatwia spis rycin, tabel i wykresów towarzyszących poszczególnym tekstom (s. 347–351).

A. Klonder